

Értéktár vetélkedő HUNG-2018

Általános iskolások részére

1. A solymászat, mint élő emberi örökség, a Hungarikumok Gyűjteményének része kulturális örökség kategóriában. A solymászat, egy hosszú történelmi múlttal rendelkező vadászati mód, melynek során a természetben előforduló, tehát nem domesztikált (házasított) ragadozó madarakat idomítanak vadászatra. Az évszázadok folyamán kialakult tudás, a ragadozó madárral való vadászat a középkor folyamán fontos szerepet kapott a nemesi háztartások hússal való ellátásában.

Írj olyan településneveket, amelyek a nevükben őrzik egykori lakóik solymász múltját!

(150 karakter)

Solymos, Gyöngyössolymos, Kerecsend, Solymár, Ölyves Kerecseny. Kelecsény-Kerecsény, Madarász

2. A Hungarikumok Gyűjteményének eleme agrár- és élelmiszergazdaság kategóriában a Magyar szürke szarvasmarha. A hajdúk által saját lábukon hajtott Nyugat-Európába érkező állatok a külföld csodálatát vívták ki remek minőségű hússukkal, rendkívül ellenálló szervezetükkel. A német városokban törvény mondta ki, hogy amikor megérkeznek a magyar gulyák a piacra, akkor a mészárszékekben máshonnan származó húst kimérni tilos, nehogy rossz minőségű hús kerüljön a kiváló minőségű, és éppen ezért drága szürkemarkarha-hús közé.

Válaszd ki, hogy a Nyugat-Európába vezető marhahajtó utaknak melyik volt a legjelentősebb dunai átkelőhelyük!

- a) ráckevei rév
- b) dunakeszi rév
- c) váci rév

(rádiógombok)

A c) válasz a helyes megoldás

3. A Hortobágyi karikás ostor a Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke kulturális örökség kategóriában.

Jelöld meg, igaz vagy hamis a következő állítás az értékkel kapcsolatban?

„Egykoron az ostornyelet nemcsak fából, hanem csontból is készítették. A hortobágyi pásztoreMBER a karikás markolatát intarziászerű berakással díszíti, ahogy a Hortobágyon mondják, kiveri a karikás nyelét. Először kivésik az alapból a mintát, aztán sárga- vagy vörösrézről, fehér szaruból, kaucsuk fésűből, napjainkban színes műanyagból kivágják a megfelelő mintát, belemetszik, majd réz vagy szaru szeggel oda szegeznek és megreszelik.”

(rádiógombok: igaz, hamis)

Az állítás igaz

4. Az Ajka kristály a Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke ipari és műszaki megoldások kategóriában. A Neumann Bernát által 1878-ban alapított ajkai üveggyár aranyéremmel kitüntetett résztvevője volt az 1900-as Párizsi kiállításnak. Azóta is megőrizte és magas színvonalra fejlesztette a kézműves üvegipari gyártási módszereket és eljárásokat. Termékeik között vannak háztartási szervizárúk, mint kelyhek, poharak palackok, korsók, valamint asztali díszművek, azaz vázák, tálak. Mi a különbség a sima üveg és az ajka kristály között?

(260 karakter)

Kémiai összetételében és megmunkálásában van különbség. Az ajka kristály alapanyaga a kvarchomok mellett ólomoxidot, hamuzsirt és még néhány egyéb anyagot tartalmaz,- káli kristály - megmunkálására a csiszolt díszítés a jellemző.

5. A Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke kulturális örökség kategóriában Kós Károly életműve. Jelöld meg, igaz vagy hamis a következő állítás vele kapcsolatban!

„Felkérést kapott a berlini állatkert pavilonjainak megtervezésére, ezért munkatársával Zrumeczky Dezsővel Németországba utazott 1909-ben. Itt a Carl Hagenbeck-féle panoráma-kifutó (szabadkifutó) terveket kívánták megvalósítani. E terv keretében az állatok kifutóit vizes- és szárazárokkaal választották el a látogatóktól.”

(rádiógombok: igaz, hamis)

Az állítás hamis.

6. A Hungarikumok Gyűjteményének eleme kulturális örökség kategóriában a Magyar cimbalom. A cimbalom húros hangszer, a citerafélék családjába tartozik. Vízszintes helyzetű, trapéz formájú, dobozszerű hangszerteste van, melyen teljes szélességben diatonikus vagy kromatikus hangolású húrok sorakoznak. Válaszd ki a következő válaszok közül, hogyan szólaltatják meg a magyar cimbalmot!

- a) pengetővel
- b) kézzel pengetve
- c) vonóval
- d) két verővel, ütve

(rádiógombok)

A d) válasz a helyes megoldás

7. A Hungarikumok Gyűjteményének része épített környezet kategóriában Torockó épített öröksége.

Torockón van a Kárpát-medence legépebben és leghitelesebben fennmaradt népi építészeti együttese. Itt található a Kárpát-medence legrégebbi, 1668-ban épült eredeti állapotában megmaradt parasztháza. Torockón a Nap kétszer kel fel. Korán reggel megjelenik az égbolton, a Székelykőtől balra, majd elbújik a Székelykő mögé, és csak később emelkedik olyan magasra, hogy bevilágíthassa az egész falut. Ezt a különös jelenséget az 1130 méteres észak-dél vonulatú Székelykő sajátos alakja okozza. A falunak a természeti értékek mellett jelentős épített és szellemi öröksége is van: a házak egyedi, csak itt jellemző stílusban épültek.

1999-ben a legjelentősebb európai építészeti díjat kapta meg. Mi ennek a díjnak a neve?

(60 karakter)

Európa Nostra

8. A Hungarikumok Gyűjteményének része agrár- és élelmiszergazdaság kategóriában a Szikvíz. Magyarországon „Szikvíznek” csak olyan terméket szabad nevezni, amit szifonfejes palackba, vagy speciális fejjel ellátott szikvizes ballonba töltenek. Kitűnő szomjoltó ital, illetve fröccs-adalék.

Válaszd ki a következők közül, hogy milyen anyag található a szódavízben, aminek a pezsgését köszönhetjük?

- a) szénssav, H_2CO_3
- b) Nátrium, Na
- c) nátrium-hidrogén- karbonát, NaHCO_3
- d) nátrium-karbonát Na_2CO_3

(rádiógombok)

Az a) válasz a helyes megoldás

9. A Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke A magyar vízilabdázás kulturális örökség kategóriában.

Jelöld meg, igaz vagy hamis a következő állítás?

„A magyar vízilabda sport eredményei: hét olimpiai aranyérem, négy világbajnoki aranyérem, tizenhárom Európa – bajnoki aranyérem és számtalan kupagyőzelem. Ez is mutatja, hogy a vízilabda nemzeti sport Magyarországon.

(rádiógombok: igaz, hamis)

Az állítás hamis

10. A Magyar akác a Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke agrár- és élelmiszergazdaság kategóriában. Magyarországon a XVIII. században kezdték telepíteni a futóhomok megkötésére.

Ki volt az a szarvasi református lelkész, aki parókiájának kertjében 1768-ban Békés vármegye egyetlen akácfáját nevelte, majd fél évszázados tevékenysége során, hatalmas területeken terjesztette el az akácot.

(60 karakter)

Tessedik Sámuel

11. A magyar huszár a Hungarikumok Gyűjteményének része kulturális örökség kategóriában. A huszár olyan lovas katona, amely évszázadokon át fejlődve a XVIII. századra kifejezetten magyar sajátosságokra alapozódott könnyűlovassággá vált. Így ismerte meg Európa és ezekkel a sajátosságokkal vette át, sok esetben magyar legénységgel vagy kiképzőkkel, és minden esetben magyar mintára szervezve építette be saját hadrendjébe. A felsoroltak közül válaszd ki, ki volt huszár!

- a) Kossuth Lajos
- b) Deák Ferenc
- c) Széchenyi István

(rádiógombok)

A c) a helyes megoldás

12. A Pálos rend kulturális örökség kategóriában a Hungarikumok Gyűjteményének eleme. Igaz vagy hamis a következő állítás?

„A XVI. század közepéig a rend megőrizte remete jellegét. Monostoraikat lakott helyekre építették. Templomaik hivalkodóak voltak, tornyokkal, kereszthajóval és oldalhajókkal. A rend tagjainak napjait imádság, olvasás, elmélkedés töltötte ki, kétkezi munkát nem végeztek, a magasabb tanulmányokra törekedtek és lelkipásztori feladatokat láttak el.”

(rádiógombok: igaz, hamis)

Az állítás hamis.

13. A Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke kulturális örökség kategóriában az Emmausz Bólyban - Húsvéthétfői népszokás. A népszokás azt a történetet eleveníti meg, amikor a feltámadt Jézus megjelenik az Emmausz felé tartó tanítványainak. A tanítványok először nem ismerik őt föl, elbeszélgetnek vele, majd Emmauszba érve vacsorára hívják, ahol felnyílik a szemük, és rádöbbennek, hogy Jézus végig velük volt. Válaszd ki, melyik nemzetiség szokása volt eredetileg az Emmausz járás!

- a) horvát
- b) szerb
- c) német (sváb)
- d) felvidéki magyarság

(rádiógombok)

A c) válasz a helyes megoldás

14. A Hajdúsági torma a Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke agrár- és élelmiszergazdaság kategóriában. A hajdúsági tájkörzetben termelt torma más változatoktól jól elkülöníthető tulajdonságokkal rendelkezik. Lombozata vastag, mélyzöld, dús, felső harmadánál csavarodó, rizómája pedig egyenes, hengeres, külseje világosbarna, húsa csontfehér.
Sorolj fel olyan Hajdú-Bihar megyei településeket, amelyek fő terménye a torma!

(200 karakter)

Álmosd, Bagamér, Létavértes, Kokad, Debrecen-Haláp, Debrecen-Bánk, Újléta, Vámospércs

15. A Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke kulturális örökség kategóriában a Csíksomlyói pünkösdi búcsú.
Jelöld meg, hogy igaz vagy hamis a következő állítás!

„A búcsú a székelyek 1567-ben kezdődött, katolikus hitük megvédéséért hálát adó fogadalmi zárándoklata, amely 1990-től kezdődően mára már az összmagyarság legjelentősebb keresztény eseményévé vált.”

(rádiógombok: igaz, hamis)

Az állítás igaz.

16. A Hungarikumok Gyűjteményének eleme sport kategóriában Puskás Ferenc világszerte ismert és elismert életműve. Az olimpiai arany- és világbajnoki ezüstérmes magyar labdarúgó több klubcsapat és válogatott edzője volt. Az aranycsapat kapitányát, közismert becenevén Puskás Öcsit Spanyolországban Pancho néven becézték.
Válaszd ki, milyen találati aránya volt Puskás Ferencnek válogatott labdarúgóként!

- a) 92 mérkőzésen 77 gólt szerzett, találati aránya: 0,837
- b) 85 mérkőzésen 84 gólt szerzett, találati aránya: 0,988
- c) 68 mérkőzésen 75 gólt szerzett, találati aránya 1,103

(rádiógombok)

A b) válasz a helyes megoldás

17. A Vizsolyi Biblia a Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke kulturális örökség kategóriában. Ez a legrégebb fennmaradt teljes, - és ma is használt - magyar nyelvre lefordított Biblia. A nyomtatást 1589. február 18-án kezdték meg a lengyel származású Mantskovits Bálint vezetésével és 1590. július 20-án fejezték be.

Ki fordította magyar nyelvre a Vizsolyi Bibliát?

(100 karakter)

Károlyi Gáspár református esperes, gönci lelkész

18. A Szentgotthárdi kard és Szentgotthárdi kasza a Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke ipari és műszaki megoldások kategóriában.
Jelöld meg, igaz vagy hamis a következő állítás?

„1904 elején 50-60 fős, az év nyarán már 200 fős létszámmal dolgozott a gyár. A termelést indító szakmunkások mind szentgotthárdiak voltak. Megépítették az ún. Stájer házat a külföldi segédmunkások elhelyezésére. Szentgotthárdon három ház volt a gyár tulajdonában és ezek mellett még 11 házat béreltek folyamatosan a külföldi munkások elhelyezésére. A környékről csak szakmunkásokat alkalmaztak, a külföldi szakemberek képzése, betanítása kaszagyártásra 1920 után kezdődött meg.”

(rádiógombok: igaz, hamis)

Az állítás hamis

19. A Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke kulturális örökség kategóriában a Mihalkó- féle pásztorkalap. A Mihalkó-féle hortobágyi pásztorkalap merinói bárány gyapjából, kézzel készített, egyedi formájú, a viselő foglalkozását jelző pásztorkalap. Válaszd ki, melyik településen készülnek a Mihalkó-féle kalapok!

- a) Balmazújváros
- b) Hortobágy
- c) Nádudvar
- d) Debrecen

(rádiógombok)

Az a) válasz a helyes megoldás

20. A Törley pezsgő a Hungarikumok Gyűjteményének eleme agrár- és élelmiszergazdaság kategóriában. Igaz vagy hamis a következő állítás az értékkel kapcsolatban?

„A pezsgőkészítés során, miután leülepedett az üveg nyakához a seprő, a palackot fagyasztó folyadékba mártják, a bor a seprővel együtt a felső négy centiméteren azonnal megfagy. Ezután a rögzítő kupakot eltávolítják, és a jégdugó a ráfagyott seprővel együtt hangos pukkanás kíséretében távozik. Ezt nevezik degorzsálásnak, vagyis seprőtelenítésnek.”

(rádiógombok: igaz, hamis)

Az állítás igaz

21. A Dobostorta a Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke agrár- és élelmiszergazdaság kategóriában. Megalkotójának célja az volt, hogy olyan tortát készítsen, amely a kor kissé elmaradott hűtési technikái mellett is hosszú ideig fogyasztható és élvezhető marad. Másik titka a vajkrém volt, amelyet akkoriban még nem ismertek, mivel a torták főzött krémekkel, tejszínhabbal készültek. Ki volt a megalkotója a tortának, mikor és milyen alkalommal mutatták be a nagyközönségnek először?

(260 karakter)

Megalkotója Dobos C. József (1847–1924) híres pesti cukrászmester volt, első alkalommal 1885-ben, az első Budapesti Országos Általános Kiállításon mutatta be a nagyközönségnek.

22. A Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke a Badacsonyi kéknyelű agrár- és élelmiszergazdaság kategóriában. A kéknyelű egy ősi magyar szőlőfajta, amit kimondottan csak Badacsonyan és a Balaton-felvidéken termesztenek. A fajta nevét a kékes-vöröses árnyalatú levélnyeléről kapta. Válaszd ki, milyen bor a Badacsonyi kéknyelű!

- a) száraz fehér
- b) félédes fehér
- c) száraz vörös
- d) édes vörös

(rádiógombok)

Az a) válasz a helyes megoldás

23. A Hungarikumok Gyűjteményének része a Debreceni páros kolbász agrár- és élelmiszergazdaság kategóriában. A debreceni páros kolbász alkotója nem ismert, valószínűleg nem egy személy lehetett, hanem több évszázad alatt nyerte el ma ismert formáját, ízvilágát a város mészáros-hentes társaságai, a társaságokba tömörült élelmiszert készítő és árusító polgárasszonyok sokaságának jóvoltából. A debreceni páros kolbász így tehát igazi civil közösségi alkotás. Sorold fel alapanyaga szerinti a 4 változatát.

(400 karakter)

1. **Tradicionális változat: 100 százalék marhahúsból készült kolbász**
2. **Kóser változat: Kóser eljárással vágott marha, vagy marha- és bárány húsból készült kolbász**
3. **Standard változat: Kb. 30 százalék marha és 70 százalék hússertés vagy mangalica húsból készült kolbász**
4. **Prémium változat: 100 százalék hússertés vagy mangalica húsból készült kolbász**

24. A Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke ipari és műszaki megoldások kategóriában Irinyi János munkássága és a zajtalan és robbanásmentes gyufa. Egyik professzorának, Meissner Pálnak sikertelen kísérlete kapcsán jött rá a zajtalan gyufa megoldásának gondolatára. Hosszú kísérletsorozat után, 1836-ban szabadalmaztatta a zajtalan és robbanásmentes gyufát, amelynek lényege, hogy a gyufa fejében a foszfort nem kálium-kloráttal, hanem ólom-dioxiddal keverte.

Válaszd ki a következők közül, mi volt Irinyi János 1840-ben Pesten alapított gyufagyárának a neve?

- a) „Unio” Magyar Általános Gyufagyár Rt.
- b) Művegyészeti Gyufagyár
- c) Első Pesti Gyújtófák Gyára
- d) „SZIKRA” Magyar Gyújtógyárak Rt.

(rádiógombok)

A c) válasz a helyes megoldás

25. Három porcelánunk a Hungarikumok Gyűjteményének eleme. A Zsolnay porcelán és kerámia ipari és műszaki megoldások kategóriában, a Herendi és a Hollóházi porcelán a kulturális örökség kategóriában szerepel. Határozd meg a porcelánok fotója alapján, hogy melyik gyár termékeit ábrázolják!

(150 karakter)

		

Zsolnay, Hollóházi, Herendi

26. A IX-XI. századi Magyar Íj a Hungarikumok Gyűjteményének eleme kulturális örökség kategóriában.

Igaz vagy hamis a következő állítás?

„Az íj mérete kb. 180–200 cm, lőtávolsága átlagosan 180–200 m, de különleges, távlövésre készült íjak esetében ennél jelentősen több is lehet. Az íjak élettartama

történelmi adatok alapján rendszeres használat mellett 1-2 év volt, viszont múzeumokban található olyan több száz éves példányok, amelyek a mai napig használhatóak maradtak. Ezen íjak elkészítése hozzáértők számára jó minőségű alapanyag esetén nem vett igénybe többet néhány napnál.”

(rádiógombok: igaz, hamis)

Az állítás hamis

27. A Höveji Csipke a Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értéke kulturális örökség kategóriában. A kis faluban élő ügyes kezű asszonyok generációi 150 év alatt fejlesztették ki anyáról lányra hagyományozva azt a technikát, amelynek eredményeként létre jött a ma ismert, rendkívül változatos forma és mintavilágot alkalmazó csipke.

Válaszd ki, melyik technikával készül ez a kézimunka!

- a) vert csipke technikával
- b) olyan hímzés technikával, amely öltéselemei a lyukhímzés, a láncöltéssor, a laposöltés, a huroköltés, és a nagyobb lyukak bekötése, a „pókolás”.
- c) varrt csipke technikával

(rádiógombok)

A b) válasz a helyes megoldás

28. A Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti értéke turizmus és vendéglátás kategóriában az Országos Kéktúra. A Magyarország északi tájain végighaladó, folyamatos, jelzett turistaút nemcsak Magyarország, de Európa első hosszútávú turistaútja is.

Honnan – hova vezet az Országos Kéktúra, és milyen hosszú a teljes útvonala?

(100 karakter)

Írott –kőtől Hollóházáig, 1160 km

29. A Hungarikumok Gyűjteményének eleme agrár- és élelmiszergazdaság kategóriában az Alföldi Kamillavirágzat. A kamillavirág jól ismert gyógynövény, gyógyhatása az egész országban ismert. Illóolajának egyik összetevője az értékes, erős görcsoldó és gyulladáscsökkentő hatású alfa-bisabolol. Az illóolaj fő komponensét nagy mennyiségben tartalmazza az alföldi kamilla.

Válaszd ki a következők közül, hány % alfa-bisabololt tartalmaz az alföldi kamilla!

- a) 5- 7%
- b) 10-15%
- c) minimum 20 %, de jó évjáratban elérheti a 45-58 % is

A c) válasz a helyes megoldás

30. Sütés – főzés az értéktárban

A következő felsorolásban a Magyar Értéktár Kiemelkedő Nemzeti Értékek tárának olyan elemei találhatók, amelyek elkészítéséhez különböző konyhatechnikai eljárás szükséges.

Sorold fel azokat, amelyeket sütéssel kell elkészíteni!

1. Pozsonyi kifli
2. A kunsági birkapörkölt karcagi hagyománya
3. Kürtőskalács
4. Bajai halászlé
5. Szatmári szilvalekvár
6. Debreceni páros kolbász
7. Dobostorta
8. Magyar gulyásleves
9. A molnárkalács készítésének borsodnádasi hagyománya
10. Karcagi birkapörkölt
11. Tiszai halászlé

(250 karakter)

A helyes megoldás: 1,3,6,7,9